

Poštnina plačana v gotovini.

Cena 2-50 Dln.

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1935/36

TIRAN

Premijera 20. maja 1936

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK : J. VIDMAR

SEZONA 1935/36

DRAMA

ŠTEVILKA 19

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 20. maja 1936

MILAN SKRBINŠEK

Danes zvečer slavi pri premieri R. Besierjeve drame: „Elizabeta Browningova“ odlični član Narodnega gledališča v Ljubljani, gospod Milan Skrbinšek, igralec in režiser, petindvajsetletnico svojega gledališkega delovanja. V teh petindvajsetih letih je ustvaril nebroj karakternih vlog, zvečine mračnega in demoničnega značaja, in kot režiser vodil veliko število predstav, ki jim je dal svoj osebni pečat.

V zahvalo in priznanje za to obsežno delo mu Narodno gledališče v Ljubljani izreka svoje čestitke in mu želi tudi vsega javnega priznanja, uspeha in najvišje izpopolnitve, h kateri je tako neumorno stremel vseh teh petindvajset let, kakor kaže vse njegovo delovanje.

Uprava in ravnateljstvo drame.

J. Vidmar: Ob petindvajsetletnici

Igralstvo je poklic, ki mu je Goethe posvetil svoj najznamenitejši roman o življenjski poti Wilhelma Meistra. In Oscar Wilde je označil igralčevo umetnost kot umetniško zvrst, ki je najbolj neposredno učinkovita in najmogočnejša v plemenitem razvemanju in pretresanju človeškega srca. Ta notranje odgovorni in socialno pomembni poklic izvršuje Milan Skrbinšek petindvajset let. Vršil ga z delavnostjo in resnobo, ki jo ta njegova življenjska naloga zahteva in zasluži.

Pred petindvajsetimi leti, to je štiri leta pred svetovno vojno, se je ta markantni odrski tvorec pojavil v našem gledališču. Od prvega početka je bil Skrbinšek kot igralec prvi naš zastopnik moderne, psihološko-realistične smeri. Tej smeri je ostal zvest do danes. V tem slogu je ustvaril dolgo, skoraj nepregledno vrsto odrskih likov od Martinka Spaka pa do današnjega Tirana. Nastopil je pot svojega poklica tudi teoretično dobro pripravljen in je postal naš prvi gledališki publicist, ki je v pisani besedi seznanjal občinstvo s problemi odrske igre in režije. Glede režije pomeni njegovo delo v zgodovini našega gledališča velik napredek v primeri s starejšo generacijo in je

dalo slovenski javnosti lepo vrsto dognanih ter harmonično zaokroženih predstav. Znamenit je Skrbinšek zlasti kot režiser domačih dramskih del, ki jih je vselej z vsem svojim vplivom uvrščal v repertoarje gledališč, v katerih je deloval. Prav tako je bil za programe vseh teh gledališč važen njegov smisel za sodobno tujo dramatiko. Zasledoval jo je s pozornostjo in ljubeznijo modernega igralca, ki išče svoji sodobni psihiki in svojemu modernemu načinu ustreznih psiholoških problemov in človeških likov. Kot gledališki faktor tega formata je bil Skrbinšek poklican delovati tudi kot vzgojitelj naraščaja, kot propagator gledališke misli, kot iskalec in preizkuševalec novih in najnovejših smeri odrske umetnosti, — naloge, ki jih je jubilant vse vršil z veliko ljubeznijo in s pomembnimi uspehi.

Danes stoji ta žilavi in zaslužni gledališki delavec na pragu svoje največje zrelosti. Njegova preteklost nam je jamstvo, da jo bo dosegel in da bo kronal svoje delavno življenje s sijajem tistega ideala, ki je bil njegov smisel, s sijajem velikega igralstva.

Ciril Debevec:

Pismo Milanu Skrbinšku ob 25 letnici

Dragi Milan!

Smolo imaš, da praznuješ 25letnico svojega dela ravno ob času, ki je umetnosti sploh in gledališču posebej na vso moč malo naklonjen. Petrolejski vreli, denarne sleparije, poulični pretepi in glavoboli diplomatov so današnjemu času neprimerno važnejši kakor vsi duhovni napor in vse še tako pomembne umetnostne izvršitve. Današnji čas je tako kričav, da nima nobenega posluha za utripe človeškega srca. Tako je od vnanjega bleska omamljen, da nima nič več pogleda za tihe in veličastne lepote človeškega duha. Tako je vseveden, nečeden in surovo nasilen, da nima nobenega smisla več za vrednote duševnega življenja, nobenega čuta za zlahtnost mišljenja in čustvovanja. Tako je okužen, da se mora vsako umetniško spočetje že v kali razkrojiti, tako je zastrupljen, da posebno naša igralska, s človekom tako neposredno povezana umetnost ne more svobodno zadihati, se ne more razrasti, ne razviti in ne zacveteti.

Smolo imaš, da praznuješ svojo 25letnico ravno v deželi, ki za igralsko umetnost še nima pravega ali vsaj ljubeznivega razumevanja. V deželi smo, kjer so si, pri vsem humorju, ki nam je potreben, cerkve in gostilne le nekam preblizu, kjer se pri vsem zdravem smehu, ki nam je še potrebnejši, le nekam pre-

domače zamenjuje narodna pesem s cvičkom in kjer nam pri najboljši volji, ki nam je najbolj potrebna, nikakor ne uspeva razlika med usodnim igralskim poklicem in prijaznim diletantskim izživljanjem.

Smola torej v času in v prostoru. Dvakrat smola. Ali pa — vrag se spoznaj v globljem pomenu teh naših usod — ali pa sreča? In če že ne čisto sreča — morda vsaj — ponos? Ponos: 25 let zdržati in delati in biti v teh časih in v takih krajih ravno slovenski igralec.

Uboga Jacinta! Morda ima pa vendarle te naše Petre, naše Krištofe Kobarje, naše Dionize, Poljance in Mrve, naše Ignacije in naše Antone, kakor so morda majhni in preprosti, morda jih ima pa vendar nekje le rajrajši! Morda se ji pa le ti naši Petrčki najbolj smilijo, čeprav so že tako utrjeni in ponosni, da niti pri njej sami, pri Jacinti, ne pričakujejo več nobenega sočutja...

Na dnu vseh stvari, stvari, ki jih nikoli ne omenjamo in ki o njih nikdar ne govorimo, pa veš tudi Ti, dragi Milan, da časov in krajev za nas prav za prav v bistvu sploh ni. Saj veš prav tako dobro kot jaz, kaj pravi rektor v »Prvi legiji«: »Čas se nas ne tiče mnogo, pater Queene. Ni važno kako daleč smo prišli včeraj ali kako daleč pridemo danes. Naša naloga je samo ena: da smo vedno pripravljeni. Kot orodje v božjih rokah.«

Naša naloga je samo ena: zdržati verigo. Pred nami so veliki znanci in neznanci. Najbližja sta Borštnik in Verovšek. Verige ne smemo ukiniti, pa če tudi bi bili samo njen najneznatnejši členčič. Zdržati je treba in nadaljevati. To je naša naloga, naša prva, glavna in edina. Te naloge ne smemo opustiti, te dolžnosti ne smemo izdati.

Na dnu vseh stvari veš tudi Ti, moraš vedeti tudi Ti, da mi nimamo časa spraševati, kaj se izplača in kaj ne; veš, da je važno samo to, da po vesti in po svojih močeh do kraja vršimo dolžnost, ki nam je naložena in ki je prav za prav nikomur, niti prijatelji prijatelju, ne moremo jasno razložiti. Mislim, da pravi Strindberg nekje: Vse težave igralec pozna, zanje ve, toda kdor je poklican, izvrši svoj poklic in — umre.

V tem znamenju in v tem smislu dovoli, da Ti ob Tvojem in našem prazniku čestitam tudi jaz, čestitam iskreno ne samo Tvoji življenjski sili, ne samo tvoji igralski obsedenosti, ne samo Tvojemu, še vedno neizčrpanemu notranjemu in izraznemu bogastvu, ne samo Tvojemu otroškemu veselju nad izvajanjem svojega dela, ne samo Tvoji neomajni veri v visoko poslanstvo našega poklica, ne samo k Tvojim uspehom, ki jih imaš za seboj, temveč dovoli, da iz dna srca pričakujem in se veselim predvsem Tvojih prihodnjih uspehov, ki jih boš s svojimi igralskimi in režiserskimi silami pri našem gledališču v

bodočnosti še ustvaril. Hvala Ti za vse, kar si nam že dal in kar je za nami in za Teboj, toda še bolj in tisočkrat bolj: milijon pozdravov na pot, ki leži res težavna in grenka, toda — upam, da — ravna in z jasnim ciljem še pred nami in pred Teboj!

R. Besier:

Elizabeta Browningova

Besierova »Elizabeta Browningova« spada v vrsto modernih biografskih dram. Moderna umetniška biografija se od stare razlikuje po tem, da se strožje drži zgodovinskih dejstev in življenjepisnih podatkov, ki jih hkrati morda tudi globlje psihološko razume. Tudi Besier se je strogo prilagodil biografiji obeh angleških pesnikov Roberta Browninga in Elizabete Barrettove in je v svoji drami podal zgodovinsko točno podobo njune ljubezenske zgodbe. Ljubezen teh dveh pesniških src je znana vsemu kulturnemu svetu po »Portugalskih sonetih«, poetese Elizabete Barrettove, ki so nastali iz te ljubezni. (To sonetno zbirko je v prozi prevedel v slovenščino pesnik Alojz Gradnik.)

Konflikt te biografske drame je boj ljubezni med obema poetoma za življenjske pravice in za svoboden razmah. V zadnjih posledicah predstavlja boj teh dveh ljubljencev za svojo ljubezen kratkomalo boj svobodnega in tvornega elementa ljubezni zoper temne in uničujoče sile na svetu. Ljubezen, ki se vname med Robertom Browningom in Barrettovo, je visoko, sveto čustvo, polno življenjske radosti in ljubezni do sveta. Zato je močno in pozitivno kakor življenje samo. Ni je in je ne more biti sile, ki bi smela zatreti tako čustvo. Kajti taka ljubezen je moč, ki vzdržuje življenje in izroča iskro njegovega ognja iz roda v rod. Ljubezen teh dveh ljubimcev se bori zoper mračno, zakrknjeno puritansko voljo rodbinskega tirana, očeta Barretta. Njegova zakrknjenost je izprevržena ljubezen. Razočaran in poražen v svojem čustvu do žene, do matere njegovih devetero otrok, se je stari Barrett zakrknil, zasovražil je ljubezen, jo spoznal kot največje zlo in najhujšo muko, zato jo hoče iztrebiti v svojem domu in v svoji rodbini. V izpovedi, ki jo govori hčeri Elizabeti, pravi Barrett sam: »Iz lastnega življenja vem, koliko okrutnosti in gnusobe, koliko ponižanja in kakšna slaba vest tiči v tej tako imenovani ljubezni. In dokler bom dihal na svetu, dokler bom dihal ta zrak, bom branil tej ljubezni dostop do vseh, ki mi je skrbeti zanje, ki mi jih je ščititi.« Poleg tega je Barrett človek, ki ve, oziroma ki zmeraj misli, da ve, kaj je prav. Ta njegova lastnost mu je v ljubavnem boju z ženo napravila njeno ljubezen, kakor mu v boju za pravo vzgojo otrok zapravi ljubezen vse rodbine. Vendar ljubi svoje otroke, zlasti

Elizabeto, toda ljubi jih s svojo omračeno in zakrknjeno dušo. In ker je njegovo čustvo do otrok in njegovo sovraštvo do ljubezni izprevržena ljubezen, zato je tako silovito, neugnano in tiransko. In ker je njegova osebna notranja in vnanja drama posledica njegove prepričanosti, da zmeraj ve, kaj je prav, je njegova usoda pretresljiv primer in opozorilo, kako nevarno je pretrdno vedeti, kaj je prav.

Razplet drame privede naravno, živo in visoko ljubezen do zmage. Elizabeta se iztrga iz strahotnih vezi, v katere je uklejnjena vsa Barrettova družina in pobegne z Browningom v svet, v življenje, v izpolnitev vsega, kar je zahteva ljubezni. Njen pobeg stre okove vsej rodbini, njeno življenje pa najde svoj pravi realni smisel v veliki in ganljivi zvezi z Browningom.

Če imajo umetniška dela določen in izrazen smisel, ima drama o Elizabeti Browningovi smisel v radosti nad zmagovito močjo ljubezni in vsega, kar daje življenju moč, polet in lepoto.
J. Vidmar.

R. Besier:

Elizabeta Browningova

Besierova biografska igra prikazuje boj velikih dveh pesniških ljubimcev, Roberta Browninga in Elizabete Barrettove, za ljubezen sredi puritanske rodbine, ki jo obvladuje trd in neizprosni oče Barrett. Stari Barrett je navzlic temu, da je oče devetih otrok, velik sovražnik ljubezni in si prizadeva, da bi v svoji hiši izkoreninil tudi zadnji spomin nanjo. V Angliji je ta življenjska zgodba zelo popularna v vseh slojih. Besierova biografska igra se potemtakem doma opira na najširše razumevanje kakor bi se pri nas na primer igra o Havličku ali Tylu. Izven Anglije pa je stvar seveda drugačna. Browning in njegova Elizabeta pri nas nista popularni osebnosti. Zaradi tega se mora njuna usoda na odru uveljaviti s svojo lastno dramatsko potenco, z žarom in močjo svoje lastne obsežnosti in človečnosti. In ti dve kvaliteti usoda slavne pesniške dvojice tudi resnično ima. Zato lahko tudi Národní divadlo igra to krasno dramo, ki je v Angliji in Ameriki učinkovala pretresljivo, in ki je v Nemčiji, Italiji in na Madžarskem dosegla odločilen uspeh.

Dramatsko jedro te igre je zmaga v boju za ljubezen v okolju, ki je prežeto z velikim sovraštvom do življenja in ljubezni. Ena izmed osrednjih postav te igre je Elizabetin oče Barrett, človeški nestvor, potomec starih zagovornikov suženjstva, čigar hiša je sovražna trdnjava, ki kljubuje vsemu svetu. Barrett ima devet otrok, ki jih vzgaja in obvladuje s trdo brezobzirnostjo četovskega egoizma. Ker je sam doživel poraz v ljubezni, hoče svojo hišo in svoje otroke obvarovati pred njo,

ki jo pojmuje kot propast, kot najstrašnejšo muko in bolezen. Ljubi svoje otroke, toda hoče jim nasilno diktirati usodo.

V tem okolju živi krhka pesniška duša, Barrettova najstarejša hči Elizabeta. In okolje jo neizprosno ubija, dokler ne zboli. Ubija jo kruta in brezobzirna ljubezen njenega očeta. Elizabeti manjka že vsa volja do življenja, toda njena duša tudi v tej temi gori za svet, njene pesmi ji nadomestujejo življenje in ljubezen. Toda iste pesmi vzbude ljubezen v velikem pesniku Robertu Browningu, ki prodre v njeno samoto, ji da svojo vero svojo vitalnost in izvede boj za osvoboditev.

Ta boj je jedro drame. Elizabetina sestra Henrieta tudi ljubi stotnika Cooka in Elizabeta ščiti njeno ljubezen s skrbno roko. A oče vendarle izve za njeno ljubezen in jo prisili, da mu priseže na biblijo, da se ne bo nikdar več sestala s stotnikom Cookom. Tedaj Elizabeta spozna, da se mora ločiti od očeta. Kajti tam, kjer zdravila niso mogla pomagati, je pomagala ljubezen. Elizabeta okreva in se očitno krepi. Vendar njen odhod zadržuje nenaravna navezanost, ki jo ima oče do nje. Po dogodku s Henrieto se je Barrett razjezil tudi na Elizabeto in je dolgo ni obiskoval, ker je upal, da ga pride Elizabeta sama prosit za odpusčanje. Toda tega ni dočakal, zato gre k nji sam in ta trdi tiran se izpove svojemu otroku o svoji strašni grozi pred ljubeznijo. To je pretresljiv prizor. Toda ravno ta izpoved prisili Elizabeto k pobegu.

V čem je dramatski učinek te igre? Predvsem v materialu dejstev, ki so povzeti neposredno po minulem življenju. R. Besier je ohranil v svoji igri tipičen vonj življenjske resničnosti, je verno ohranil usodo vse rodbine in pokazalo se je, da je resničnost, pojmovana tako, sama na sebi mogočna pesem. Dejstva, posneta po življenju, govore tukaj sama neposredno. In podoba Barrettove rodbine je neizmerno živa in dramatična.

To je avtor dosegel s tem, da je iz materiala dejstev izločil vse samovoljne subjektivne razlage in psihološke razbore, ki bi ga samo izmaličili. Paradoksní boj med očetom in hčerjo bi na primer avtorja lahko zavedel k psihoanalitični razlagi. Velika vrlina Besierove igre je, da se ji je izognil. Kajti s psihoanalizo in oslabil silovito dramatičnost tega boja, ki učinkuje sam po sebi.

Metoda, po kateri je Besier delal, je metoda vročega pesniškega včutevanja in objektivnega oblikovanja. Temu odmak-njenemu svetu se je bilo mogoče približati samo z ljubeznijo in z najintimnejšim podoživljanjem. Toda mogoče ga je bilo draatično oblikovati le s skrajno objektivnostjo, ki pusti, da usodne realnosti in dejstva govore sama. R. Besier v to snov ne vpleta subjektivnih stališč in razlag. In če izpoveduje v svoji igri svetovni nazor, je njegovo jedro vera v življenje.

sko usodnost, ki jo imajo vsi pesniki-biografi velikih osebnosti, prav tako na primer Maurois kakor tud Strachey.

V Besierovi igri učinkuje s svojo zgoščeno dramatiko zlasti stari Barrett. Kakšen masiv trdega egoizma, neukrotljive volje in okrutne ljubezni je ta človek- Kakšna bizarna postava, ki je tako globoko človeška v svoji nečlovečnosti! Njegova izpoved je strašno dramatsko dejstvo. Njegov zlom pred obličjem rodbine, ki ji je bil diktator, je pretresljiv. V moderni literaturi poznam en sam soroden tip: Crochinovega »Tirana«.

Toda pravo učinkovito jedro igre je ognjevitá moč ljubezni, ki prestavlja gore, ki dviga ljudi iz brezen bolesti in smrti in ki ima moč v boju streti tudi najhujše demone. Elizabeta je ognjevitá osebnost in učinkuje kakor sončni žarek v temi. Browning je veliki akumulator človeškega zdravlja in neodjenljive moči, ki vodi k zmagi. Dušni ogenj in življenjska moč streta demonijo trdega tirana. Življenje si je prebilo pot. Zmagovito je in neuničljivo.

(Ponatis iz gled. lista »Národní divadlo«, letnik XI. št. 4.)

Barrett govori:

»... Če bi bilo v tvojih besedah tudi le trohica resnice, samo trohica, potem ne bi bilo vse moje življenje nič drugega kot ena sama ostudna spaka in groteska. Zakaj zmerom in povsod, v vseh mojih nesrečah in nadlogah, me je obdržala pokoncu ta edina stvar, da sem vedel brez najmanjšega dvoma v sebi, kaj je prav in pravično, in da sem brezpogojno in brez ozira na posledice delal le to, kar je prav! Bilé so kaj bridke te posledice, kako bridke, ve samo Bog! Zmerom mi je bilo najhujša muka to, da so se ti, ki sem jim bil postavljen za krmarja in vodnika, ogorčeni borili proti temu, kar je bilo pravično in pravilno zame. Da so me klubuje primorali, da sem jim s silo vbijal to pravilnost! Še ti se boriš proti meni! Še tvoja mati se je borila proti meni!... Oh, spočetka ne! Ti, ti si moja najstarejša, ti si bila še otrok ljubezni, čiste ljubezni! A drugi tvoji bratje in sestre... Že davno, preden so prišli na svet, se je med tvojo materjo in med menoj polagoma odprl prepad. Nikdar se mi ni tvoja mati odkrito postavila po robu, niti enkrat ne. Niti z besedico ni pokazala tega, kar je čutila. Zvesto je opravljala svoje dolžnost, bila je tiha in pokorna. Ljubezen v nji pa je umrla in na mesto ljubezni, sta se naselila vanjo strah in bojazen. Kdo bi opisal, kdo naslikal moje muke, ko sem moral spoznati, da jo je strah pred menoj — strah kakor zločinca pred policijo.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavnik: Oton Župančič. Urednik: Josip Vidmar. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

KOLINSKA CIKORIJA

je naš

pravi

d o m a č i
i z d e l e k

Kje kupim najboljšo in najcenejšo moško in deško obleko domačega izdelka?
Pri tvrdki

OLUP JOSIP, Ljubljana
STARI TRG 2

Velika zaloga sukna, kamgarnov iz priznanih tuzemskih in inozemskih tovarn. Obleke se izvršujejo tudi po naročilu in konkurenčnih cenah.
Velika zaloga moškega perila iz lastne tovarne Triglav

TELEFON 35-61

Smučarsko opremo

po najnižjih cenah in v kvalitetnem blagu Vas postreže

KOLB & PREDALIČ
Kongresni trg 4

TIRAN

Igra v petih dejanjih. — Spisal Besier. — Poslovenil Fran Albrecht.

Režiser: C. Debevec.

Edward Moulton-Barret	SKRBINŠEK
Elizabeta	Šaričeva
Arabela	Maria Vera
Henrieta	Boltarjeva
Oktavius	Sancin
Septimus	Pianecki
George	Drenovec
Charles	Gregorin
Henry	Potokar
Alfred	Stupica
Robert Browning	Jan
Dr. Chambers	C. Debevec
Wilsonova, sobarica	Rakarjeva

Razpored dejanj: Prvo: »Steklenica piva«. Drugo: »Robert«. Tretje: »Robert«. Četrto: »Henrieta«. Peto: »Papa«.

Dejanje se vrši v l. 1845. in l. 1846.

Blagajna se odpre ob pol 20.

Za ob 20.

Konec po pol 23.

Parter: Sedeži I. vrste . . .	Din 28—
„ II. - III. vrste . . .	26—
„ IV. - VI. „ . . .	24—
„ VII. - IX. „ . . .	22—
„ X. - XI. „ . . .	20—
„ XII. - XIII. „ . . .	18—

Lože v parterju . . .	Din 100—
„ v I. red . . .	100—
„ balkon . . .	70—
Dodatni ložni . . .	20—
„ . . .	20—
„ . . .	15—

Balkon: Sedeži I. vrste . . .	Din 20—
„ II. „ . . .	16—
Galerija: „ I. „ . . .	14—
„ II. „ . . .	12—
„ III. „ . . .	10—
Galerijsko stojišče . . .	2 50
Dijaško stojišče . . .	5—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure. Predpisana taksa za posrednika je vračunana v cenah.

D

Predno si nabavite radio aparat si oglejte
zalogo

PHILIPS

RADIO

aparator, pri zastopstvu

H. SUTTNER

Ljubljana, Aleksandrova 6

TELEFON ŠTEV. 34-70

Ugodni plačilni pogoji

Predvajanje brezobvezno in brezplačno

Prodaja na obroke

PHILIPS

NAJVEČJA
RADIOINDUSTRIJA SVETA

